

Urządzenie i wystrój kościoła do sprawowania Eucharystii (OWMR 288 – 318)

1. Świątynia godna Boga

Wprowadzeniem do dzisiejszych rozważań będzie refleksja z OWMR:

Na sprawowanie Eucharystii lud Boży gromadzi się zwykle w kościele jako miejscu godnym tak wielkiego misterium. Kościoły powinny być odpowiednio przystosowane do sprawowania czynności liturgicznych i osiągnięcia czynnego udziału wszystkich wiernych. Świątynie i przedmioty związane z kultem Bożym winny być prawdziwie godne i piękne, stanowiąc jednocześnie znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonych (288).

Stąd zrozumiałe są dla nas starania proboszcza danej parafii, aby świątynia Pańska była godna Boga, sprzyjała modlitwie, liturgii. Tu potrzeba zaangażowania ludzi, którzy dysponują umiejętnościami, mają artystyczne zacięcie, są profesjonalistami. Godności Bożej odpowiadają najbardziej szlachetne i piękne pomysły człowieka. Nieraz zastanawiamy się, dlaczego Pan Bóg obdarował nas talentami, różnego umiejętnościami. Odpowiedź nasuwa się sama: by w ten sposób go chwalić. Zatem dzieła sztuki, skarby winny być umieszczane w kościołach, bo one noszą w sobie znamiona ducha Bożego działającego przez wyobraźnię i ręce człowieka. I tutaj potrzeba nadzoru. Człowiek w swojej omyłności nie może sam decydować o tym, co odpowiada sakralności kościoła. Przy budowie, czy remoncie obiektu sakralnego, należy uwzględnić zasady ogólnie ustalone: w wystroju kościoła dążyć raczej do szlachetnej prostoty niż do przepychu, w doborze elementów zdobniczych dbać o prawdziwość rzeczy, by służyły pouczeniu wiernych; urządzenie i uposażenie ma odpowiadać współczesnym czasom i służyć wygodzie wiernych (292 i 293). Do zadań kurateli kościoła (budowniczego, proboszcza) należy również troska o to, aby korzystać z rady i pomocy Komisji Liturgicznej i Komisji Sztuki Kościelnej przy zatwierdzaniu projektów budowli, a także w każdej poważniejszej sprawie (por. 291). Ogólny plan budowli kościelnej winien być tak pomyślany, by wyrażał niejako obraz zgromadzonego ludu, umożliwiał zachowanie należytego porządku, a także ułatwiał każdemu prawidłowe wykonywanie jego funkcji. Natura i piękno miejsca oraz urządzenie wnętrza winny sprzyjać pobożności i ukazywać świętość sprawowanych misterii (294).

Nie można jednak poprzestać na dziełach sztuki. Do utwierdzenia wiary i pobożności nie wystarczą czynniki ludzkie. O walorach sakralnych obiektu decyduje uroczyste poświęcenie albo przynajmniej błogosławieństwo. W przypadku kościoła katedralnego i parafialnego zawsze poświęcenie (290).

2. Urządzenie prezbiterium

Prezbiterium to miejsce, w którym znajduje się ołtarz, głosi się słowo Boże i gdzie pełnią swoje funkcje: kapłan, diakon i inni usługujący. Jest ono wyodrębnione z wnętrza kościoła przez pewne podwyższenie (295). W miejscu poświęconym Eucharystią należy sprawować na ołtarzu stałym, to znaczy łączącym się ściśle z posadzką (298); natomiast poza miejscem poświęconym np. w domu chorego, można ją celebrować na odpowiednim stole, zawsze jednak przykrywa się go obrusem i korporalem oraz ustawia się na nim krzyż i świeczniki.

W nowo budowanych kościołach stawia się tylko jeden ołtarz, który w zgromadzeniu wiernych oznacza jednego Chrystusa i jedną Eucharystię Kościoła (303).

Ze względu na szacunek należny zarówno sprawowaniu pamiętki Pana, jak i Uczcie eucharystycznej, na której rozdziela się Ciało i Krew Pańską, ołtarz powinien być przykryty przynajmniej jednym białym obrusem, który pod względem formy, rozmiarów i ornamentacji winien być dostosowany do kształtu ołtarza (304). W przyozdabianiu ołtarza trzeba zachować umiar (305). Dekoracja kwiatowa zawsze winna być dostosowana do okresu liturgicznego. W czasie Wielkiego Postu zakazuje się przyozdabiać ołtarza kwiatami (305). Na mensie ołtarza można umieszczać tylko te przedmioty, które są konieczne przy sprawowaniu Mszy świętej, to znaczy: Ewangeliarz od początku celebracji aż do ogłoszenia Ewangelii; od przygotowania darów do puryfikacji naczyń: kielich, patenę, puszkę, jeśli to konieczne, bieliznę ołtarzową (korporał, puryfikaterz, palkę) i mszał. W sposób dyskretny można w razie potrzeby umieścić również aparaturę nagłaśniającą (306).

Świeczniki, które są wymagane przy poszczególnych czynnościach liturgicznych dla podkreślenia szacunku i uroczystego charakteru celebracji (por. nr 117), można umieścić na ołtarzu lub obok niego (307). Podobnie należy umieścić krzyż z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego. Wypada pozostawić ten krzyż przy ołtarzu także poza czasem sprawowania liturgii, aby przypominał wiernym zbawczą mękę Pana (308). Czasami jesteśmy świadkami, że kapłan odwrócony lekko bokiem do ołtarza skina głowę na wypowiedane imię Jezus

Chrystus. Ten zwrot nie jest przecież przyjmowany ze względów praktycznych, żeby lepiej widzieć do mszału. Raczej ze względu na stojący obok krzyż. Ukłon wykonany w jego stronę ma uświadomić wiernym, że istnieje ścisły związek między tajemnicą krzyża a sprawowaną ofiarą.

Obok ołtarza, w prezbiterium znajduje się stół słowa Bożego, czyli ambona. Z tego miejsca wykonuje się jedynie czytania, psalm responsoryjny oraz orędzie wielkanocne; można też stąd wygłaszać homilię i intencje modlitwy powszechnej. Godność ambony wymaga, aby wstępował na nią tylko sługa słowa. Pozostałe obrzędy liturgii, jak chociażby wejścia (znak krzyża, pozdrowienie, zapowiedź intencji, akt pokutny, kolekta), winny być wykonywane z miejsca przewodniczenia, tzw. pulpitu. W naszym kościele postawienie takiego pulpitu jest niemożliwe ze względu na strukturę prezbiterium (309). Można go zobaczyć w kościołach dysponujących większą przestrzenią.

W prezbiterium należy też umieścić siedzenia dla celebransa, kapłanów koncelebrujących oraz dla prezbiterów, którzy ubrani w strój chórowy biorą udział we Mszy świętej, choć nie koncelebrują. Siedzenie dla diakona należy ustawić w pobliżu krzesła celebransa. Siedzenia dla innych usługujących należy tak umieścić, aby jasno odróżniały się od miejsc dla duchowieństwa i by łatwo mogli oni pełnić powierzone im funkcje (310).

3. Urządzenie kościoła

Ustalając miejsca dla wiernych, należy zatroszczyć się o to, by mogli oni dobrze widzieć święte czynności i duchowo w nich uczestniczyć. Wypada, aby ustawiono dla nich ławki lub krzesła. Należy zwrócić baczną uwagę na to, by wierni mogli nie tylko dobrze widzieć kapłana, diakona czy lektora, lecz także dobrze ich słyszeć przy użyciu współczesnych środków technicznych (311).